

Денис Нийл

**ИЛОН МЪСК:
ГЕНИАЛНИЯТ ЛИДЕР**

София, 2025

Преводът е направен по изданието:

Dennis Kneale

THE LEADERSHIP GENIUS OF ELON MUSK

Published by arrangement with Broadside Books, an imprint of
HarperCollins Publishers.

Copyright © 2025 by Dennis Kneale.

All rights reserved.

© Издателство „Изток-Запад“, 2025

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да
бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин
без изричното съгласие на „Изток-Запад“.

© Теодора Вълкова, превод, 2025

ISBN 978-619-01-1656-1

Денис Нийл

ИЛОН МЪСК

ГЕНИАЛНИЯТ ЛИДЕР

Превод от английски
Теодора Вълкова

На Дорийн, София
и най-вече на дъщеря ми Джинг Джинг

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	11
-----------------	----

УРОК 1

Цялото ни съществуване може да е фикция, затова не се щадете.....	23
--	----

УРОК 2

Намаляване, намаляване, намаляване	41
--	----

УРОК 3

Винаги забиват първо най-стърчащия пирон, затова носете каска	65
--	----

УРОК 4

Дразнете критиците си и измъчвайте враговете си.....	93
--	----

УРОК 5

Повечето хора са безделници. Работете по-здраво, отколкото всеки друг път.....	123
---	-----

УРОК 6

Най-важна е свободата на словото. Заявете позицията си и нека гласът ви бъде чут	143
---	-----

УРОК 7

За медиите: майната им на тези безсрамни продажници	179
--	-----

УРОК 8

Мечтайте *на едро* и бъдете готови да отдадете десетилетия в преследването на мечтите си 205

УРОК 9

Винаги залагайте на себе си и удвоете залога 233

УРОК 10

По-добре е да излетите и да изгорите, отколкото изобщо да не сте опитали..... 249

УРОК 11

Най-вероятният резултат обикновено е и най-ироничният 269

Заклучение 295

Благодарности 299

За автора..... 303

Предпочитам да съм оптимист и да сгреша, отколкото да съм песимист и да изляза прав.

Илон Мъск при участието му в подкаста
„Джо Роган Експириънс“, 7 септември 2018 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Като водещ на новините в Си Ен Би Си, веднъж интервюирах „ветеранката“ от Силициевата долина Карол Барц, която по това време беше главен изпълнителен директор на „Яху“ от четиринайсет месеца. Яху все още беше уебсайт номер едно в света, но губеше бизнес за сметка на гугъл и фейсбук и тя беше привлечена от компанията, за да разреши този проблем.

Барц имаше отличителните черти на успешен главен изпълнителен директор: силни лидерски умения, решителност, стратегическо мислене и проницателност, богат опит и известна доза дързост. Тя беше прекарала четиринайсет години в управлението на фирмата за графичен софтуер „Аутодеск“, като беше успяла да увеличи петкратно годишните им продажби до 1,5 милиарда долара. Когато пристига в „Яху“, тя въвежда хоризонтална управленска структура, закрива неактивните услуги и съкращава 5% от персонала.

Интервюто ни завърши без инциденти – което е целта, ако сте главен изпълнителен директор на публична компания. И все пак Карол Барц не изглеждаше неспокойна по време на интервюто. Може би не беше достатъчно уплашена. Само за първата си година там – 2009 г. – тя беше спечелила почти 50 милиона долара от заплата, бонуси и право за придобиване на акции на компанията на преференциална цена въпреки факта, че годишните продажби на „Яху“ бяха спаднали с 10% спрямо предходната година. Тя бе упражнила правото си за придобиване на акции на стойност 2 милиона долара след само девет месеца в компанията, което си е доста неучтив ход: защо да извличате полза толкова скоро, ако сте там, за да удвоите или утроите цената на акциите?

Два месеца след нашия разговор в Си Ен Би Си, през май 2010 г., Барц е определена като главния изпълнителен директор с най-прекомерно високата заплата измежду компаниите от индекса S&P 500¹. През септември 2011 г. бордът на директорите на „Яху“ я уволнява чрез телефонно обаждане. „Те ме прецакаха“, казва тя на репортер на „Форчън“ по това време.

До края на годината приходите на компанията на годишна база падат под 5 милиарда долара – с 30% надолу в сравнение с времето, преди Барц да се присъедини към „Яху“. За същия период акциите почти не помръдват, докато тези на компаниите от S&P 500 се повишават с 45%.

„Яху“ в крайна сметка преминава към „Върайзън“², които пък осъществяват сливането ѝ с друга компания с отминала слава – Ей Оу Ел³, а по-късно напълно се отказват от бизнеса и го продават на частна инвестиционна компания, като понасят загуба от 4,6 милиарда долара. Как може такава амбициозна компания да пропадне толкова много за толкова кратко време въпреки стратотните усилия от страна на нейния главен изпълнителен директор, който е мениджър от световна класа?

¹ S&P 500 (*Standard & Poor's 500*) е вторият най-използван индекс за оценка на състоянието на фондовия пазар в САЩ след „Дау Джоунс“. За пръв път е публикуван през 1957 г. Стойността му се определя от 500-те най-големи по пазарна капитализация щатски компании. По подобие на „Дау Джоунс“, се използва като изпреварващ икономически индикатор. Много от фондовете, които управляват пари, са замислени така, че да следват представянето на индекса. S&P 500 се поддържа от рейтинговата агенция *Standard & Poor's* и е само за компании, чието седалище е в САЩ и които имат минимална пазарна капитализация от 11,2 млрд. щ. д. (Всички бележки под линия са на преводача.)

² „Върайзън Комюникейшънс“ е американска телекомуникационна компания със седалище в Ню Йорк. Тя е втората по големина телекомуникационна компания в света по приходи и нейната мобилна мрежа е най-големият безжичен оператор в Съединените щати, със 146 милиона абонати към 31 декември 2024 г.

³ Ей Оу Ел (AOL) (по-рано компания, известна като *AOL Inc.*, и първоначално известна като *America Online*) е американски уебпортал и доставчик на онлайн услуги, базиран в Ню Йорк, и марка, предлагана на пазара от „Яху“.

Може да направите всичко както трябва, да следвате всички правила, да кажете всичко, което трябва, и пак да се провалите. И все пак Илон Мъск – един от най-богатите хора в света, прави много неща както не трябва. Той нарушава много правила и казва много „грешни“ неща, които се приемат за спорни навсякъде по света. През ноември 2023 г., една година след като купува платформата „Туитър“, по време на конференцията „Дийлбук“ на „Ню Йорк Таймс“ Мъск излиза на сцената и заявява на рекламодателите, които искат цензура: „Вървете на майната си.“ Казва го два пъти. Си Ен Би Си и останалите медии го отразяват като скандал. Как смее той!

Някак си, въпреки че нарушава всяко едно от правилата за това какъв трябва да бъде един главен изпълнителният директор, той е един от най-добрите на тази длъжност в историята на бизнеса. Основната цел на тази книга е да изследва как го постига и защо му се получава; защо един от най-важните, изключително успешни иноватори и създатели на бизнес в американската история също така е и една от най-противоречивите и критикувани личности на нашето време – преследван от правителството, атакуван от политиките, осмиван от продавачите на къси позиции и заклеяван от медиите.

Комбинацията е странна: да си постигнал толкова много, а същевременно да си хулен от толкова политически лидери, медийни фигури, регулаторни органи, активисти и от съперниците си от Биг Тех⁴. Това отчасти се дължи на факта, че Мъск купува „Туитър“ за 44 милиарда долара, което му позволява да разбули скандала с файловете на „Туитър“, а той разкрива най-масовото, всеобхватно нарушение от страна на правителството на нашите права по Първата поправка⁵ в Конституцията на САЩ в истори-

⁴ Биг Тех, известни още като технологичните гиганти или технологичните титани, е група от най-големите ИТ компании в света. Концепцията за Биг Тех е подобна на групирането на доминиращи компании в други сектори – като нефтената промишленост, медиите и др. Обикновено се отнася до големите пет технологични компании на САЩ: „Алфабет“, „Амазон“, „Епъл“, „Мета“ и „Майкрософт“, или се има предвид Великолепната седморка – вече изброените плюс „Нвидия“ и „Тесла“.

⁵ Отнася се до свободата на вероизповеданията, свободата на словото, на печата, правото за подаване на петиции, както и свободата на сдружаване.

ята на страната. Повечето от гласовете, заглушени в рамките на този скандал, са на консерватори.

Антипатията към Илон Мъск също се дължи на неговото доволно голямо его и постоянната му готовност да предизвиква критиците си и да провокира и да настройва враждебно враговете си. Кой друг главен изпълнителен директор на публична компания някога е предизвиквал конкурентен главен изпълнителен директор да се срещнат за битка в клетка? Илон го прави с шефа на „Мета“ Марк Зукърбърг. Това повдига следния двоен въпрос: да си велик означава ли непременно да си задник от световна класа, а ако не си, в крайна сметка не се ли оказваш такъв?

Откровеността на Мъск и неговият неудържим стил са му спечелили 195 милиона последователи в твитър – сега известен като X, – включително милиони почитатели и легиони противници. Всеки месец гугъл регистрира повече от десет милиона търсения на името му – повече, отколкото за всеки друг главен изпълнителен директор в света.

Непрекъснатите му публикации в стил поток на съзнанието генерират стотици заглавия и предизвикват дебати сред милионите фенове, които желаят да имат дори и само половината от смелостта и наглостта на този човек, независимо дали той обсъжда политика и медии, или бизнес, астрофизика и най-новата нова функционалност на X.

Това да мечтае за невъзможното, да излезе победител, когато залозите са срещу него, и да го постигне толкова много пъти, вече е станало начин на действие за Илон Мъск. Той вирее най-добре в хаоса и от кризата създава възможности, като се втурва там, където повечето други лидери, ръководители и мислители се страхуват да стъпят. За да постигне това, той разчита на магическа алхимична формула, която съчетава извънземния интелект на Айнщайн, вродената и интуитивна визия на Стив Джобс и умението на Ф. Т. Барнъм⁶ безсрамно да популяризира себе си.

⁶ Финеас Тейлър Барнъм е американски шоумен, бизнесмен и актьор. Известен е с представянето на прочутите си мистификации и с основаването на цирка „Барнъм и Бейли“. Неговите успехи го правят първия шоубизнес милионер.

Всеки предприемач ще ви каже да поемате рискове и да стъпите там, където другите не смеят, но Мъск избира цели, които според почти всички други експерти са непостижими, неприемливи и невъзможно футуристични. Може би той постъпва така *точно защото* всички останали мислят по този начин.

Електрически автомобили, които са по-добри от двигателите с вътрешно горене? Мислехме, че това е невъзможно. По същия начин скептиците казваха, че само НАСА и правителствата на Китай и Русия могат да осъществят идеята за пътуване в Космоса. Ами интернет покритие в затънтените райони на най-бедните нации? Трийсет години след появата на уърлдуайдуб (www) само мрежата „Старлинк“ на Мъск постига напредък на този фронт.

Освен че преследва невъзможни мечти, той пренебрегва това, което е модно. Правителствени организации, включително НАСА и военните, и корпоративни гиганти като „Боинг“ са дяволски фокусирани да следват модните писъци и горещо да възхваляват многообразието, равенството и приобщаването – политика, която често може да доведе до по-малко многообразие, по-малко равенство и изключване на белите хора. Междувременно Илон пропуска това като нещо несъществено, като по този начин има свободата да преследва важните неща.

По неутъпкания път, по който малцина поемат, Мъск създава някои от най-важните компании в икономиката на двайсет и първи век: „Тесла“ – със световен дял, който надминава 60% от пазара на електрически автомобили; „Спейс Екс“ – изстрелване на частни сателити; сателитното съзвездие „Старлинк“; както и радикално новаторските компании „Нюралинк“ (която разработва мозъчни технологии, по-конкретно имплантиране на микрочипове в мозъка), „Боринг“ (която изгражда подземни високоскоростни тунели за трафик) и най-новата – Екс Ей Ай (xAI), чиято цел е да противостои на двамата доминиращи играчи в областта на изкуствения интелект – „Майкрософт“ и „Гугъл“.

Понастоящем Илон Мъск е звездата на две книги, които са бестселъри: „Илон Мъск“ от Уолтър Айзъксън⁷, бивш редактор в списание „Тайм“ и съвсем неслучайно биограф на Айнщайн и

⁷ Айзъксън, У. Илон Мъск. София, СофтПрес, 2024.

Стив Джобс; и „Да счупиш „Туитър“ (*Breaking Twitter*) от Бен Мезрич, автора на „Фейсбук. Милиардери по неволя“⁸ историята на Марк Зукърбърг и „Фейсбук“.

Книгата на Айзъксън предлага 688 страници с детайлно описание на произхода на Мъск – от Претория, Южна Африка – и на това как неговият своенравен баща с тежък характер е мотивирал младия Илон и многото му бизнес триумфи и начинания. На места книгата граничи с агиография⁹, като представя Илон Мъск почти като свръхчовек и супергерой. И откровено казано, не без основание.

В по-мрачни нотки обаче е книгата „Да счупиш „Туитър“ на Бен Мезрич, която на своите 336 страници обвинява Илон Мъск в безброй злодеяния. Мъск уволнява по-голямата част от персонала на „Туитър“ и отново активира забранените акаунти на консерватори в платформата. Ужас. Двама репортери от „Ню Йорк Таймс“ – Кейт Конгър и Райън Мак, изразяват още по-сурова гледна точка по отношение на Мъск в книгата си, публикувана през септември 2024 г., „Ограничение на знаците: как Илон Мъск унищожи „Туитър“ (*Character Limit: How Elon Musk Destroyed Twitter*). Унищожи?

Нито една от тези книги обаче не предлага на читателите прозрения, които произтичат от многото мелодрами, разигравщи се в живота му, и победите, извоювани въпреки обстоятелствата – уроци, които могат да помогнат на всички нас, останалите, в бизнеса, в живота и в това как да го живеем. Може би без да е възнамерявал да го прави, Мъск е изградил собствения си етос¹⁰, етичния кодекс на Илон – духа, който пропива всичко, в което той вярва, казва и прави. Този етичен кодекс може да бъде от полза и за нас.

⁸ Мезрич, Б. *Фейсбук. Милиардери по неволя*. София, Милениум, 2010.

⁹ Жанр на религиозната литература, който описва живота и чудесата, извършвани (и посмъртно) от светци.

¹⁰ „Етос“ може да означава предразположението, характера или фундаменталните ценности, които са специфични за определена личност, общност, народ, култура или движение. Етосът се отнася до „духа“, който задвижва, мотивира техните идеи, обичаи и действия.

Докато Илон Мъск не напише собствена книга, трябва сами да разгадаваме уроците му. Ето защо написах „Илон Мъск – гениалният лидер“ с алтернативно заглавие „Единайсетте урока на Илон Мъск“ – с извинение към „Това са „Спайнъл Тап“: скалата стига до 11“ (*This Is Spinal Tap: This One Goes to Eleven*). Всяка глава съдържа по един урок.

Докато създавах тази книга, се потопих дълбоко в историята на Илон, като изследвах и подбирах хиляди негови публикации и публични коментари. Докато разкривах уроците, които се крият в мисленето, бизнес стратегиите и тактиките на Илон, аз също разчитах на своите трийсет и повече години опит като журналист в областта на бизнеса. Преди това бях старши редактор в „Уолстрийт Джърнъл“ в Ню Йорк, след това управляващ редактор на „Форбс“, а след това водещ в Си Ен Би Си и „Фокс Бизнес Нетуърк“. Понастоящем съм медиен стратег, писател, сътрудник на телевизионния канал „Нюзмакс“ и водещ на подкаста „Какво не ми дава мира“ (*What's Bugging Me*) по канала „Рикошет“.

В кариерата си съм отразявал и съм интервюирал стотици високопоставени главни изпълнителни директори и предприемачи, включително някои от най-известните милиардери в света. Предупреждавам, че предстои да спомена някои известни имена: Джеф Безос от „Амазон“ веднъж се появи непоканен на вечеря, на която аз бях домакин. Друг път участвах във вечеря за четирима с Бил Гейтс в стария развлекателен комплекс „Уиндоус он дъ Уърлд“ на върха на Световния търговски център. Две поредни години разговарях с основателя на „Фейсбук“ Марк Зукърбърг на Световния икономически форум в Давос, Швейцария. Марк Кюбан¹¹ се присъедини към мен в ефир за половин час и все още отговоря на имейлите ми.

Имал съм частни обеда с Рупърт Мърдок, Бари Дилър, Лари Елисън и сър Мартин Сорел и вечеря с Доналд Тръмп. Танцувал

¹¹ Марк Кюбан (роден на 31 юли 1958 г.) е американски милиардер предприемач, телевизионна личност и собственик на медии, чиято нетна стойност възлиза на около 4,3 милиарда долара според „Форбс“, и заема 177-о място в списъка на Форбс 400 на най-богатите хора в Америка за 2020 г.

съм и с тогавашната съпруга на основателя на „Гугъл“ Сергей Брин. Дори в този пантеон Илон Мъск се откроява със своя интелект, вдъхновение и креативност – и със своя нагъл и безпардо-нен подход към живота и бизнеса. Няма друг съвременен пред-приемач, който дори да се доближава до вълната от иновации и промяна на статуквото, които той налага в световен мащаб.

Дори само подкрепата му за някоя смела идея е достатъчна, за да вдъхнови инвестиции за стотици милиони долари. През 2013 г. той публикува бяла книга¹², в която описва плановете си за ултра-модерен „хиперлуп“¹³, който ще позволи на хора и товари да пъту-ват през дълга километри подземна вакуумна тръба със скорост от няколкостотин мили в час.

На базата на тази бяла книга един от съдружниците на Мъск създава „Хиперлуп Уан“ – компания, който успява да набере поло-вин милиард долара финансиране с рисков капитал през следва-щите пет години; втора компания – „Хиперлуп Транспортейшън Текнолоджис“, наскоро сключи договор за 875 милиона долара с френското правителство.

Успехът се самонадгражда и подхранва увереността на човек да продължава да се стреми към по-големи неща. Изключител-ният път на Илон започва преди повече от двацет и пет години със Зип 2 – ръководство за картографиране на градовете за нуж-дите на пресата. Той залага всичките си спестявания в размер на 28 000 долара на Зип 2. Това прави през 1995 г. заедно с брат си Кимбъл, а през 1999 г., близо до пика на интернет балона, „Ком-пак“ купува Зип 2 за 305 милиона долара, което донася на Мъск 22 милиона долара печалба.

Месеци по-късно Мъск създава *X.com* в стремежа си да съз-даде приложение от типа „всичко в едно“ и го финансира с почти

¹² Бялата книга е подробен документ, доклад по даден въпрос, който предоставя технически подробности за концепцията, както и упът-ване, пътна карта за неговата философия, развитие и перспективи. Служи за това читателите да се запознаят по-добре с даден въпрос, да разрешат даден проблем или да вземат определено решение.

¹³ Може да означава транспортна система в тръби с ниско налягане, при която се използват свръхпроводящи магнити и левитация в магнитно поле, или ултрабърз транспорт с капсули във вакуумен тунел.

половината от неочакваните си приходи от продажбата на Зип 2. Това преобръща с главата надолу логиката, която доминира в Силициевата долина. Обикновено стартърите осигуряват собствен капитал под формата на личен труд, а фирмите за рисков капитал осигуряват финансирането.

X.com се слива с друг бизнес и така се създава „Пей Пал“ (PayPal), но Мъск скоро се оттегля поради конфликт относно бизнес посоката, която компанията да поеме, и Питър Тийл по-късно поема поста на главен изпълнителен директор. Тийл и бордът искат да се съсредоточат основно върху това „Пей Пал“ да бъде инфраструктура за онлайн разплащания, докато Мъск иска да изгради приложение, което предлага всякакъв вид услуги – не само онлайн плащания, но и банкиране, инвестиране в акции и облигации, събиране на вземания и други елементи на едно приложение от типа „всичко в едно“.

През февруари 2002 г. акциите на „Пей Пал“ започват да се търгуват на фондовата борса и още първия ден стойността на 11-процентния дял на Мъск се удвоява до 60 милиона долара. Месец по-късно той основава „Спейс Екс“ и започва да налива собствени пари в нея.

Когато „Пей Пал“ е придобита от *eBay* през октомври 2002 г., дялът на Мъск на стойност 60 милиона долара внезапно скача до 175 милиона долара – почти три пъти само за осем месеца. Вместо да се задоволи с печалбите си и да реши никога повече да не работи до края на живота си, Илон отново се залавя за работа: през следващите няколко години той вкарва в „Спейс Екс“ 100 милиона долара – половината от общото си нетно състояние. Неговият дял от 45,2% в космическата компания сега струва 95 милиарда долара.

В началото на 2004 г. Мъск влага 6,5 милиона долара в прождащ стартър, наречен „Тесла“, и става негов председател. През следващите четири години той влага общо 70 милиона долара лични средства и поема контрола над „Тесла“, за да спаси компанията, като отново прави рисков и смел залог. Залага на себе си. Когато стойността на акциите на „Тесла“ достига 180 долара за акция, неговият дял от 13% възлиза на над 75 милиарда долара.

Когато през октомври 2022 г. придобива „Туитър“ за 44 милиарда долара, това го изстрелва до ново и по-високо ниво на известност и печална слава. Основните медии заявяват, че Мъск ще унищожи платформата, но вместо това Мъск трансформира X във водещата медийна платформа на нашата епоха. Тя е невероятно силна и мощна, непрекъснато адаптираща се, много по-влиятелна и далеч по-свободна от „Ню Йорк Таймс“, Си Ен Ен, „Фокс Нюз“ или която и да е от другите медийни платформи, които разчитат на нея.

В същото време Мъск прави X нещо много повече от просто една медийна платформа. Той иска да я превърне в главния пробен камък за стотици милиони хора, в пространство, където всичко започва и където голяма част от живота им ще премине в планиране, организиране, придобиване и действие. Един вид метавселена, но без очилата за виртуална реалност.

На 23 юли 2023 г. той дава сигнал за това, като изоставя марката „Туитър“ – може би една от най-разпознаваемите в света – в полза на X – името на марката, която той мечтае да изгради повече от двайсет години. X ще бъде масивен пазар за мигновена, базирана на информация търговия – от банкиране и плащане на сметки до инвестиране в акции и онлайн пазаруване, запознанства, видеоразговори, развлечения, подкасти, телевизионни предавания и много, много повече.

Тук стигаме до друг урок, който ще изниква отново и отново в тази книга. Мъск рядко прави компромиси със своите ценности, методи или визия. Той е способен да промени мнението си, но рядко променя това, което смята за най-важно.

И така ние много ясно виждаме Илон Мъск и неговите уроци в действие, докато той разработва X и отново си представя бъдеще, което повечето хора – особено неговите критици във Вашингтон и в медиите – не виждат. Дори сред свръхкритичните му конкуренти от Силициевата долина нарастват уважението и страхопочитанието към това, което Илон прави в X, и начина, по който го прави; към това, че съкращава 80% от персонала в стария „Туитър“, но само седмици по-късно регистрира 147 милиарда импресии по време на Световното първенство по футбол. И увеличава потребителите на платформата до повече от половин

милиард души по целия свят. За това, че Х отново и отново с решимост и постоянство пуска десетки функции всяка седмица, за да ги тества в стратегия от типа „битка за храна“, за да види какво работи и да го коригира в движение, когато нещо се провали.

Медийните компании разчитат на социалната мрежа Х, за да разширят значително аудиторията, до която достигат. По този начин „Ню Йорк Таймс“ може да достигне до хиляди медии и милиони читатели само за един миг, въпреки че тиражът му през делничните дни е намалял до едва триста хиляди. Това е и една от причините, поради които медиите обикновено нападат Илон Мъск: как се осмелява да придобие частната им „площадка“, където консервативните гласове биват цензурирани, а медиите са щастливи да позволят тази ситуация да се случва необезпокоявано?

От това се ражда още един от уроците на Илон – оставете свободата на словото да властва и да отеква, майната им на последствията. Жалко е, че роден в Южна Африка натурализиран гражданин на САЩ и иноватор трябва да обучава репортери как да защитават и да се застъпват за защитената от Първата поправка неограничена свобода на словото и дори на речта на омразата.

Цялата тази иновативност, адаптивност и нагласа от страна на Илон Мъск могат да послужат на останалите от нас като уроци, които ще намерите в тази книга. Моля, прочетете я, вземете си нужното и ѝ се насладете докрай. Независимо от това дали го харесвате, толкова е забавно да наблюдавате този човек.

УРОК 1

Цялото ни съществуване може да е фикция, затова не се щадете

Вратата на Илон в матрицата прави възможно и дава импулс на всичко друго

С огромните си умствени възможности и експанзивния си ум Илон Мъск наистина вярва, че живеем в суперреална виртуална симулация, че сме просто герои във видеоиграта на някой друг. Всъщност според него шансовете ни са милиарди към едно срещу хипотезата, че живеем в „базова реалност“.

Повечето от нас в този свят са напълно сигурни, че живеят в базова реалност. Това е така, защото ние сме *тук* и сме *живи*, имаме близки и домашни любимци, караме коли и ходим на работа, отглеждаме деца и имаме лични победи и травми. Изпитваме удоволствие, кървим и чувстваме болка. Болката всъщност може да е най-реалната реалност от всички: почти невъзможно да се избяга от нея. Как може всичко това да е игра?

Това сме ние; това е животът. Това е реалността.

Не, това е грешка и Илон Мъск ще се радва да ви покаже защо е така. В продължение на десетилетие или повече той обмисля аргумента, че всичко това е симулация. Може да е започнало като интелектуално упражнение, мисловен експеримент, но го е завладяло и сега това е неговата искрена вяра, която може би ръководи всичко, което прави. Това убеждение също така може и да е главната тайна на неговия успех, както и да е нещо, от което може да се възползвате, без да се налага наистина да вярвате в него.

Тази невероятно реалистична игра с виртуална реалност може да се управлява от някакво невидимо, неизвестно същество в друга слънчева система, галактика, вселена или от някое друго скрито измерение. Може би тази игра се контролира от един потребител или – според визията на Илон – по-вероятно е да има милиони или дори милиарди потребители, които играят собствена игра за собствения си живот, като всеки човек контролира собствената си програма в далечно бъдеще точно тук, на Земята.

Ние просто не го знаем, защото живеем в нашите игри (или в играта на някой друг). Технологиата е толкова напреднала, образите и чувствата са толкова реалистични, че играта е напълно неразличима от реалността.

Как е възможно това да е вярно и как може Мъск, един от най-брилянтните иноватори, които някога сме виждали, изобщо да повярва в подобно нещо? Особено когато работи толкова усърдно за справяне с някои от най-плашещите проблеми на Земята: кризата с промените в климата, за която слушаме вече четирийсет или петдесет години, сериозната заплахата за свободата на словото, много реалния риск изкуственият интелект (ИИ) да излезе извън контрол и да стане заплахата за човечеството.

Ако всичко е илюзия, защо изобщо да си правим труда?

Ще оставим Илон Мъск да представи аргумента си след малко, но първо, нека помислим за възможностите той да е прав и как това може да освободи хората. Да ни освободи да живеем един по-пълноценен, по-значим, по-богат живот по един по-категоричен и по-драматичен начин. Да се осмеляваме да бъдем велики и да се опитаме да го постигнем. Защото кое е най-лошото, което може да се случи? Все пак всичко това е само една голяма симулация.

Вътре в нашата собствена симулация ние не сме в състояние внезапно да скочим от покрива на един небостъргач на друг, защото законите на физиката и гравитацията вътре в този балон са също толкова властващи и неопровержими, колкото и в базовата реалност. Всеки опит за скачане от небостъргач на небостъргач ще сложи край на симулирания живот на нашия герой.

Но след като сме наясно, че може би живеем като Джим Кери във филма „Шоуто на Труман“ (1998), можем да направим други

промени в нагласите си. Можем да се радваме на живота и да му се наслаждаваме повече, да поемаме повече рискове и да правим повече скокове на вярата. Можем да отворим сърцата си повече, за да кажем на хората колко много ги обичаме, и да съберем повече смелост да говорим открито срещу несправедливостите; да отворим умовете си повече, за да чуем мнения, различни от нашите – защото, така или иначе, всичко това е фантазия и забавление, всичко това е нереално. По същия начин може би бихме могли по-малко да се разстройваме за толкова много неща, които в наши дни разстройват ужасно толкова много от нас, защото... те наистина *не са реални*: президентът Тръмп и екстремистите от „Да направим Америка отново велика“ или президентът Байдън и обвиненията в корупция; радикалните демократи и кризата по границата с Мексико, „Антифа“ размириците и протестите на движението „Животът на чернокожите е от значение“; политическите скандали, политическите затворници и съмнителните изборни резултати; престъпността в градовете, постоянно увеличаващият се брой на бездомните хора, епидемията от смъртни случаи, причинени от фентанил и ковид кризата.

Ако повярваме, че всичко това е една голяма игра, дори мълчаливите лични въпроси – от споровете с нашите романтични партньори и колеги до развода и загубата, здравословните проблеми, които са въпрос на живот и смърт – може да станат по-поносими и по-лесни за разрешаване, да гледаме на тях по-дистанцирано и не толкова болезнено.

Всъщност можем да направим тези промени в живота си просто като *повярваме* в симулацията – дори ако се окаже, че нашата базова реалност е тук и не съществува нищо друго. Това е като да постигнеш плацебо ефект.

Да поддържаме у себе си вярата в теорията за симулацията, така както го прави Мъск, може да ни даде възможност да се разграничим от всичките „Бури и натиск“¹⁴, начин да излезем извън

¹⁴ „Буря и натиск“ е течение в немската литература, развило се през епохата на Просвещението от около 1767 до около 1785 г. – наричано още „епоха на гения“ поради възхвалата на гения като „първообраз на висшия човек и творец“. Направлението води началото си от публику-

картинката и да я погледнем по нов и по-ярък начин; един по-позитивен и игрив начин, защото, по дяволите, това е просто наужким. И ако наистина е вярно, че нашата „реалност“ е симулирана и служи за забавление на някой друг някъде другаде, тогава не бихме ли могли да повишим градуса на любовта, удоволствието, радостта, добротата, щедростта, толерантността и откритостта към нашите колеги – участници в играта?

Щом това е забавление, значи трябва да се забавляваме колкото е възможно повече.

Точно това, изглежда, че Илон Мъск прави всеки ден от живота си. Човекът има жар и хъс за живот, които далеч надхвърлят това, което е нормално за повечето от нас. Той притежава изумителен апетит за това да действа и да оставя след себе си следа.

С безкрайна наслада и без задръжки Илон упражнява жаждата си за живот. Този човек управлява няколко компании наведнъж и създава нови. Поема риск след невероятен риск, трупя богатство и залага големи части от него на следващата си идея. Той показва среден пръст на тези от правителството, които го заплашват, и на високопоставените политици и тролва богатите и известните в Х.

Мъск е образец на това, което малодушните либерали наричат „токсична мъжественост“. И е горд, че е такъв: действа смело и безразсъдно и ползва тестостерона си като бронезилетка. Той е баща на дванайсет деца от три различни жени.

Увлечението му по схващането за симулацията му дава свободата да измисля невъзможни идеи и да създава компании, с които да ги осъществява. Освобождава го от оковите и му позволява да живее възможно най-свободно и без задръжки, а това е нещо, от което ние, останалите, можем да се поучим. Всичко може да се окаже игра, така че действайте, без да се щадите.

Това също може би му помага да облекчи пътя, като го настроява за много реалната възможност, че всичките му трудности

ваната през 1777 г. комедия „Буря и натиск“ на немския поет Фридрих Максимилиан Клингер, в която са представени бурята и натискът, на които е подложено едно младо поколение по отношение на емоционалната освободеност и творческото себеосъществяване.

и триумфи, както и неговите любови и загуби, са просто сюжетни линии. Сюжети в една оптична и сетивна илюзия, която го заобикаля. Може би ние имаме повече контрол над тази всепоглъщаща видеоигра, отколкото предполагаме, както Нео (Киану Рийвс) научава в края на първия от четирите филма от поредицата „Матрицата“. Във втория филм Нео вече знае как да лети. Същото прави и Илон Мъск.

При различни публични събития Мъск, който навърши петдесет и три години на 28 юни 2024 г., обсъжда сериозно и подробно своето увлечение по идеята за симулация. Стотици пъти той говори на тази тема в частни разговори със свои приятели и с една година по-малкия си брат Кимбъл – до такава степен, че двамата сключват споразумение да оставят настрана темата за виртуалната симулация поне когато са в джакузито.

Вярата на Мъск в симулацията може би се подсилва от факта, че приема кетамин за борба с пристъпите на депресия – нещо, което той не крие. Наркотикът може да причини халюцинации и да има психеделични ефекти. Приеман в достатъчно високи дози, може да окаже дисоциативно визуално въздействие, което кара всичко да изглежда като реквизит на снимачна площадка. Привържениците на този наркотик казват, че той може да създаде много ярка визия в стила на селището на Потьомкин¹⁵ и да предизвика усещането, че всичко може да е илюзия.

Когато Илон говори за реалността и вероятността за съществуването на всеобхватна виртуална симулация, най-странното е, че колкото повече го слушате, толкова по-убедителен е той. Едно от най-ранните изказвания на Мъск за симулацията е от октомври 2014 г. на събитие на „Венити Феър“, наречено „Ню Естаб-

¹⁵ Княз Григорий Александрович Потьомкин-Таврийски е руски държавник, граф, княз, генерал-фелдмаршал, любимец на императрица Екатерина II. Основател е на руския Черноморски флот и негов първи началник. Наред с многото му други постижения, неговото управление на юг се свързва с митичното „потьомкинско село“: зрительна измама, включваща изграждането на боядисани фасади, имитиращи истински села, пълни с щастливи, добре нахранени хора, които биват представяни при посещения на официални лица.

лишмънт Съмит“. Мъск е на сцената с Уолтър Айзъксън, който години по-късно ще стане оторизираният биограф на Илон.

Те са в центъра за изкуства „Йерба Буена“ в Сан Франциско. Накрая, в сесията с въпроси и отговори, Илон започва да говори за теорията за симулацията и това отприщва вълна от футуристични наблюдения, които през следващите няколко години дават начало на нови бизнес начинания от негова страна: компанията „Боринг“ – за създаване на подземни тунели за високоскоростен трафик; разработване на хиперлуп вакуумна тръба за високоскоростно пътуване (с други инвеститори, възприели концепцията на Мъск) и компанията X, известна преди това като „Туитър“, която съживява разбитата мечта на Мъск за платформата X като приложение от типа „всичко на едно място“.

Сякаш неговите излияния за симулацията отварят пътища в мозъка на Мъск, които да му помогнат да възприема невъзможното като постижимо. Като четете записа от разговора на Илон с Айзъксън, почти можете да усетите как действа умът на Илон Мъск, като прескача от една мисъл на друга, което води към следващата – по подобие на падащите плочки на доминото.

По време на въпросите и отговорите млад индийски студент дръзко пита Мъск защо, ако виртуалната реалност е толкова добра, че усещането е наистина като да си там, Илон е фокусиран върху производството на електрически коли и ракети за пътуване в Космоса. Илон веднага изстрелва отговора: „А може би и в момента сме в симулация. Да. Сериозно, понякога се чувствам така.“

След това той излага следните логични доводи: при днешните технологии, „ако погледнем напред в бъдещето“, видеоигрите след сто или двеста години ще бъдат „неразличими от реалността“. И може да има „милиони, може би даже и милиарди такива симулации. Така че какви са шансовете всъщност да съществуваме в базова реалност? Не са ли едно на милиард?“.

„Ясно е, че го усещаме като нещо истинско – добавя Илон. – Но мисля, че изглежда малко вероятно да е истинско.“ Публиката нервно хихика, като се чуди дали той наистина мисли това. Да, той наистина го мисли.

През 2016 г. Мъск отново говори за вероятността симулацията да съществува, този път на събитието „Коуд Конференс“ в

градчето Ранчо Палос Вердес в луксозния курорт „Теранеа“, разположен на красивото калифорнийско крайбрежие. По време на сесията с въпроси и отговори облечен в черно представител на технологичния сектор, с козя брадичка, на име Джош пита Мъск за виждането му за симулацията. Илон отговаря: „Толкова много пъти съм говорил за това, че направо е лудост. Всъщност се стигна до момента, в който всеки разговор“ е на тази тема.

Припомнете си за първата комерсиално успешна видеоигра отпреди петдесет години: „Понг“ – „в нея имате два правоъгълника и точка. Такива са игрите по онова време“, казва Мъск. Сега имаме 3D реалност в игрите и „като се има предвид, че очевидно сме на път да имаме игри, които са неразличими от реалността“, и че милиарди хора ще играят тези футуристични игри, „изглежда, от това следва, че шансовете да обитаваме базова реалност са едно на милиард. Така че кажете ми защо този аргумент да е грешен“.

„Вярвам, че трябва да се надяваме това да е вярно – казва Мъск в отговор на въпроса. – Защото в противен случай, ако цивилизацията спре да напредва, тогава причината може да е някакво катастрофално събитие, което унищожава нашата цивилизация. Така че може би трябва да се надяваме това да е симулация, защото в противен случай или ще създадем симулации, които са неразличими от реалността, или цивилизацията ще престане да съществува. Това са двете възможности.“ Доста рязък избор между две опции.

Илон отново засяга тази тема през февруари 2018 г. в интервю с Мохамад ал Гергауи, министър в правителството на ОАЕ, по време на Световната правителствена среща на върха в Дубай. Първоначалният въпрос е „лека топка“: „И така, какво според вас е животът? Мечта ли е? Реалност ли е?“

Мъск: „С напредването на възрастта намирам този въпрос за все по-объркващ, обезпокоителен или несигурен. Особено когато наблюдаваме напредъка на неща като видеоигрите.“ Той се впуска в подобно на горното обяснение по въпроса и заключава: „И тогава изглежда, че... ами как всъщност да знаем, че това не се е случило в миналото и че ние самите не сме в една от тези игри?“